

Спеціалізованій вченій раді Д
27.821.03
Білоцерківського національного
аграрного університету

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора економічних наук, професора,
завідувача кафедри економіки

Уманського національного університету садівництва

Мудрака Руслана Петровича

на дисертаційну роботу

Стариченка Євгенія Михайловича на тему

«Прогнозування рівня продовольчої безпеки України»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з напрямками науково-дослідних робіт

Продовольча безпека, будучи частиною національної безпеки держави впливає на різні її види, оскільки продовольство є основним фактором життєдіяльності людини. Очевидно, що рівень та якість харчування населення вказують на рівень соціально-економічного розвитку держави, а також на здоров'я та тривалість життя людини. Отже, продовольча безпека характеризується можливістю держави гарантувати кожному жителю країни економічно доступну якісну продукцію переважно вітчизняного виробництва із урахуванням науково обґрунтованих норм. Об'єктивна оцінка стану та необхідності підтримки продовольчої безпеки держави на високому рівні вимагає використання спеціальних показників, що дозволяє комплексно досліджувати її у динаміці та розглядати у порівнянні із науково

обґрунтованими нормами та окремих країн. Для забезпечення раціонального рівня споживання продуктів харчування виявляються причини та фактори виникнення загроз продовольчій безпеці, здійснюється їх моніторинг і прогнозується їх вплив.

Проблема продовольчої безпеки не має кон'юнктурного характеру. Вона буде існувати доти, поки є держава, визначальним фактором сили і авторитету якої є підтримання відповідного рівня продовольчої безпеки. Підтвердженням цього є правове забезпечення та постійна увага до проблем продовольчої безпеки в країнах ЄС, США, Японії тощо. Україна має чітко визначити параметри продовольчої безпеки і на цій основі розробити стратегію та напрями розвитку агропромислового комплексу з урахуванням раціонального використання його потенціалу та посилення експортної орієнтації.

Підтвердженням актуальності обраної теми дисертаційної роботи є те, що вона виконувалася в рамках плану науково-дослідних робіт Національного університету біоресурсів і природокористування України, а саме з темами: «Розробка системи моделей для прогнозування ринків продукції рослинницької та тваринницької галузей України» (номер державної реєстрації 0109U000775) та «Розробка моделі інформаційно-аналітичної системи моніторингу розвитку агропромислового комплексу України» (номер державної реєстрації 011U003614), у межах яких автором обґрунтовано методику прогнозування та розроблено на її основі прогнози показників функціонування ринків продукції рослинницької та тваринницької галузей України, розроблено балансову модель та визначено продовольчий потенціалу галузей АПК України.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дослідження, їх достовірність

Ознайомлення з дисертаційною роботою Стариченка Є. М. дає підстави стверджувати, що викладені в ній наукові положення, висновки і рекомендації

є обґрунтованими, достовірними. Результати, які викладені в роботі, поглиблюють теоретичні та практичні засади прогнозування рівня продовольчої безпеки та розробки рекомендацій щодо підвищення рівня продовольчого забезпечення населення України.

Достовірність запропонованих тверджень та висновків дисертації підтверджується використанням загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, що дозволило забезпечити обґрунтованість та достовірність отриманих результатів.

Для досягнення мети дисертантом було проаналізовано значну кількість наукових праць зарубіжних та вітчизняних учених, інформаційно-аналітичних матеріалів. Інформаційною базою дослідження слугували законодавчі та нормативно-правові акти з питань продовольчої безпеки, офіційні дані Державної служби статистики України, Міністерства аграрної політики та продовольства України, дані міжнародних рейтингових агентств, результати особистих спостережень автора. Дослідження виконувалося з використанням спеціалізованого програмного забезпечення для статистичних розрахунків та моделювання.

Науковість дисертації підтверджується списком використаних джерел, що налічує 206 найменувань, до яких увійшли наукові праці вітчизняних та зарубіжних економістів з проблем продовольчої безпеки та макроекономічного прогнозування.

Це дає підстави стверджувати про те, що наукові результати, висновки, пропозиції та рекомендації є обґрунтованими в достатній мірі і достовірними.

Новизна наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації

У дисертаційній роботі обґрунтовано сукупність теоретико-методологічних положень, які містять наукову новизну і свідчать про особистий внесок здобувача у розвиток теоретико-методичних основ

прогнозування рівня продовольчої безпеки та організаційно-економічних заходів щодо забезпечення продовольчої безпеки.

Особливий науковий інтерес представляє сформульований підхід до визначення продовольчої безпеки, яка окрім, фізичної та економічної доступності враховує вимоги щодо формування раціону харчування людини на основі, але і якісного наповнення необхідної калорійності, збалансованості за поживними речовинами, вітамінами та мінералами.

Вагомим доробком автора є запропонований механізм підвищення споживчого попиту на продовольство малозабезпеченими групами населення на основі надання їм адресної грошової підтримки, а також модель обґрунтування оптимального розміру даної підтримки, що базується на моделі часткової рівноваги та коефіцієнтах еластичності на продукти харчування за доходом і ціною.

Одним із суттєвих елементів новизни є запропонована системи моніторингу продовольчої безпеки на основі поєднання вітчизняної та міжнародної практики в оцінці рівня продовольчого забезпечення, систематизації джерел їх формування та інструментарію стратегічного планування і прогнозування.

Варто виділити запропоновану інтегральну оцінку рівня продовольчої безпеки алгоритм розрахунку якої базується на методиці інтегрального оцінювання рівня економічної безпеки держави та враховує відносну вагу кожної групи продуктів у загальній калорійності, споживанні білка та мікроелементів, та дозволяє отримати загальну кількісну характеристику стану продовольчого забезпечення населення.

Практичну цінність має науково-методичний підхід до прогнозування законодавчо визначених показників продовольчої безпеки як елемента системи виявлення небезпечних тенденцій у продовольчому забезпеченні населення та розроблення заходів з їх усунення.

В кінці кожного розділу наведено обґрунтовані висновки, текст містить

багато ілюстративного матеріалу, який грамотно відображає важливі наукові результати дослідження. Дисертаційні робота в цілому і її автореферат за змістом і за логікою викладення матеріалу підтверджують вагомий науковий внесок дисертанта в розвиток галузі знань – економіка та управління національним господарством.

Практична цінність результатів дослідження

Практичну цінність мають обґрунтовані автором пропозиції та рекомендації щодо створення моделей прогнозування продовольчої безпеки України; шляхів формування науково обґрунтованої політики забезпечення продовольчої безпеки на основі механізму надання внутрішньої продовольчої допомоги, що збільшить економічну доступність населення до продовольства; оцінки продовольчого потенціалу України, що дозволить визначити напрями розвитку галузей сільського господарства для забезпечення належного рівня споживання основних продуктів харчування. Розроблені теоретико-методичні положення логічно доведено до рівня конкретних пропозицій, придатних для впровадження у практику.

Практичну цінність отриманих результатів дослідження документально підтверджено Національною асоціацією сільськогосподарських дорадчих служб України (довідка № 01-01/01-12 від 28.11.2012 р.), Департаментом агропромислового розвитку Київської обласної державної адміністрації при опрацюванні комплексної Програми «Розвиток сільського господарства та сільських територій Київської області на 2018-2019 роки» (довідка № 02-02.3-1/1358 від 19.07.2018 р.), Міністерством аграрної політики та продовольства України при розробці галузевих програм та окремих розділів проекту Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2021 року (довідка № 01-12/38 від 13.02.2019 р.), а також використано у навчальній програмі підготовки фахівців зі спеціальності 051 «Економіка (Економічна кібернетика)»

Повнота викладення наукових результатів в опублікованих працях та відповідність дисертації встановленим вимогам

Результати дисертаційних досліджень автора апробовано шляхом обговорення й отримали позитивну оцінку на науково-практичних конференціях. За темою дисертаційної роботи опубліковано 16 наукових праць загальним обсягом 14,66 друк. арк., з яких: 1 монографія, 8 статей у наукових фахових виданнях України; 2 статті у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз даних; 1 стаття у науковому виданні іншої держави, 4 тези наукових доповідей.

Вивчення матеріалів дисертаційного дослідження та зміст автореферату здобувача свідчать про ідентичність основним положенням дисертаційної роботи. Дисертація та автореферат відповідають вимогам МОН України, що пред'являються до кандидатських дисертацій за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Дискусійні положення та зауваження

Загалом, оцінюючи важливе значення одержаних наукових результатів дисертаційного дослідження, висновків та пропозицій, з погляду опонента необхідно звернути увагу на окремі зауваження і дискусійні моменти, зокрема:

1. Автором в підрозділі 2.3 розглянуто систему державного регулювання продовольчої безпеки України де значна увага приділена засадам державного регулювання аграрного ринку та сільськогосподарського виробництва, проте проблемі соціального захисту соціально вразливих верств населення уваги приділено недостатньо.

2. Дисертаційне дослідження значно виграло б, як щоб автор дослідив вплив економічної глобалізації та інтеграції продовольчого ринку країни в світовий на стан та розвиток продовольчої безпеки України.

3. У дисертаційній роботі автором приділена значна увага індикаторам оцінки продовольчої безпеки та запропоновано власний підхід до розрахунку

інтегрального індексу продовольчої безпеки країни включає такі складові: економічна доступність, фізична забезпеченість, достатність споживання. На нашу думку, включення в складову інтегральної оцінки продовольчої безпеки показників диференціації споживання продуктів харчування посилили б результати дослідження.

4. При розрахунку продовольчого потенціалу використано дані з технологічних карт (С. 133), проте не вказано по яких критеріях вони обрались. А також постає питання в даті публікації даних наукових робіт і доцільності їх використання в якості орієнтира для нормативів.

5. В підрозділі 3.2 розраховано короткострокові прогнози індикаторів продовольчої безпеки для виявлення небезпечних тенденції в її розвитку. Проте результати перенасичені малоінформативними таблицями що не дає змоги побачити загальний результат дослідження.

6. Дисертантом вказано на рис. 3.8, що ефектом від запровадження внутрішньої продовольчої допомоги буде формування механізму підтримки сільськогосподарських товаровиробників, що відповідає вимогам «зеленої скриньки» СОТ. Проте це твердження не обґрунтоване в роботі і потребує уточнення.

7. У дисертаційній роботі мають місце окремі стилістичні неточності.

Водночас зазначимо, що дискусійні положення та зауваження не впливають на наукову і практичну цінність одержаних автором результатів і не знижують в цілому позитивної оцінки дисертаційної роботи.

Висновок про відповідність вимогам МОН України

Дисертаційна робота Стариченка Євгенія Михайловича на тему «Прогнозування рівня продовольчої безпеки України» є завершеним, оригінальним, самостійним науковим дослідженням, що висвітлює актуальну тему і повною мірою відображає сутність вирішення сформульованих наукових завдань. Автореферат відображає основний зміст дисертації.

На основі аналізу дисертації, автореферату та публікацій дисертанта можна зробити висновок, що дисертаційна робота виконана на належному рівні та відповідає встановленим вимогам «Порядку присудження наукових ступенів» (затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 року № 567, зі змінами та доповненнями), а її автор, Стариченко Євгеній Михайлович, заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки
Уманського національного
університету садівництва

Р. П. Мудрак

Підпис	<i>Р. П. Мудрака</i>
ЗАСВІДЧУЮ	
Начальник відділу кадрів Уманського НУС	
<i>Валентина Косенко</i>	
"13" 06 2019 р.	

